

VANHOJA SUOMEN KARTTOJA CD-ROM-LEVYLLÄ

Mappæ Encyclopædia Magnus Ducatus Finlandiæ

Julkaissut Discus Media Ltd yhteistyössä Venäjän kansalliskirjaston kanssa. Vähimmäislaitteistovaatimukset: Windows 95, 98 tai NT 4.0 tai yhteensopiva käyttöjärjestelmä, Pentium 90 Mhz -prosessori, 32 Mt keskusmuistia, 800x600 SVGA-näyttö, 256-bittiset värit, 2x (suositus 4x) CD-ROM-asema, hiiri. Levyä voi ostaa Karttapiste Aleksista, Unionink. 00100 Helsinki, puh. (02) 0134 0580. Hinta noin 495 mk.

Suomessa ilmestyi viime vuoden lopulla ainakin kolme CD-ROM levyä, joissa esitellään vanhoja karttoja. Nämä ovat Helsingin yliopiston kirjaston julkaisema *Terra Cognita*, Jyväskylän yliopiston historian laitoksen julkaisema *Suomen karttakuva* sekä tässä artikkelissa esiteltävä yksityisen venäläisen Discus Media -kustantajan yhdessä Venäjän kansalliskirjaston kanssa valmistama *Mappæ Encyclopædia Magnus Ducatus Finlandiæ*. Viimeksi mainittu poikkeaa taustaltaan muista. Julkaisija on yksityinen yritys – ei yliopisto – minkä lisäksi levyä ei ole tehty Suomessa vaan naapurimaassamme Venäjällä. Levyn ilmestyminen on nähtävä oireena siitä, että Venäjällä versovalla uudella yksityisyrittäjyydellä on halua kokeilla siipiensä kantavuutta myös ulkomaiden markkinoilla. Kokeilu on rohkea ja sille on nostettava hattua. Suo-

malaiset itse eivät ilman verovarojen tukea ole vastaavaan uskaltaneet.

Kustantajayhtiön yhteistyökumppani Venäjän kansalliskirjasto sijaitsee Pietarissa. Ennen Venäjän vallankumousta se tunnettiin Keisarillisena kirjastona ja neuvosto-aikana Shaltykov-Shtshedrinin kirjastona. Kirjasto on Venäjän toiseksi suurin ja sillä on mahtavat perinteet. Tsaarien aikana se oli Venäjän pääkirjasto ja sillä oli vapaakappaleoikeus kaikkiin niin Venäjällä kuin Suomessakin julkaistuihin painotuotteisiin. Rompulla esitellyt kartat on skannattu kirjaston kokoelmassa olevista alkuperäiskappaleista. Kuhunkin karttaan liittyy kirjastossa laadittu historiallinen kuvaus.

Levyllä on runsaat sata karttaa. Esiteltävien karttojen valikoima on hyvin monipuolinen: on yleiskarttoja, teemakarttoja, asemakaavoja, sotakarttoja jne. Aikajänne on noin 400 vuotta. Vanhimmat kartat ovat 1600-luvulta ja uusimmat 1990-luvulta – painopiste on 1700- ja 1800-lukujen sekä 1900-luvun alun kartoissa. Suurin osa esitellyistä kartoista on sellaisia, joita ei aikaisemmin ole reproduktioina missään julkaistu eli niihin on tähän asti voinut tutustua vain etsimällä alkuperäiskappaleet käsiinsä. Tässä mielessä levyn julkaiseminen on arvokas kulttuuriteko. Valtaosaltaan kartat ovat joko suomalaista tai venäläistä alkuperää. Muualla tehtyjä karttoja on yhteensä kymmenkunta, joukossa tosin todella merkittäviä kuten harvoin nähty Vaghenaerin koko Suomenlahden merikartta "Description de Finlande Orientale" vuodelta 1601.

Kartat on järjestetty neljään ryhmään: *Koko Suomi*, *Osat ja kunnat*, *Kaupungit* ja *Soti-*

laallis-historialliset kartat. Muutama kartoista esiintyy useammassa ryhmässä, joten karttojen lukumäärää ei yllä aivan kannen esittelytekstissä luvattuun 109:ään.

Koko Suomen karttojen ryhmästä (yhteensä 20 karttaa) noin puolet on yleiskarttoja eri ajoilta ja toinen puoli on koko Suomen teemakarttoja pääasiassa 1800-luvulta. *Osat ja kunnat* -ryhmän karttoihin (16 kpl) kuuluu niin ikään yleiskarttoja ja erilaisia teemakarttoja. Kaupunkikarttojen eli asemakaavojen osasto on määrällisesti laajin. Ryhmän kartoista pääosan (38 kappaletta) muodostavat Suomen kartaston vuoden 1910 painoksen pienoisasemakaavat. Gyldénin 1830–1840-lukujen asemakaavoja on 8 kappaletta ja muita kaupunkikarttoja suurin piirtein saman verran. Sotakarttojen ryhmä (16 kpl) koostuu pääosin venäläistä alkuperää olevista kartoista. Vanhimmat kuvaavat isonvihan taisteluita ja uusimmat talvisotaa. Isonvihan taisteluita kuvaavat kartat eivät perustu alkuperäisiin 1700-luvun alun karttoihin, vaan niistä 1800-luvun alussa piirrettyihin toisintoihin – vanhoja toki nekin.

Levyn tekijät ovat selvästi olleet vakavalla mielellä liikkeellä, onnistumisen eteen on tehty paljon työtä: suuri joukko karttoja on skannattu, niistä on kirjoitettu bibliografiset kuvailut ja lisäksi useihin karttoihin on liitetty kommentoivia tekstejä. Kaikki teksti, mukaan lukien karttojen otsikot, on kolmella kielellä suomeksi, englanniksi ja venäjäksi. Kuvauksiin sisältyy tiedot muun muassa karttojen tekijöistä, [noin] mittakaavoista, koosta, siitä, mistä julkaisuista kartat ovat peräisin jne.

Katseluohjelman käyttöliittymä poikkeaa aavistuksen

siitä, mihin Suomessa on totuttu, mutta ei ole vaikea. Tarvittavan selailutekniikan oppii kokeilemalla muutamassa minuutissa ilman, että tarvitsisi ryhtyä lukemaan käyttöohjeita. Kartat voi zoomata peräti neljään eri mittakaavaan – alussa mainituissa Suomessa tehdyissä rompuissa zoomaustasoja on vain kaksi. Useimmissa tapauksissa "tarkin" zoomaustaso on kuitenkin turha – kuva toki suurenee, mutta ei parane, rasteri tulee näkyviin. Aina ei myöskään skannausresoluutio ole ollut riittävä varmistamaan kaikkein pienimmillä kirjaimilla prääntettyjen paikannimien luettavuutta. Monilla 1800-luvun ja 1900-luvun alun kartoilla tätä ongelmaa on vaikea välttää. Niissä jo alkuperäiskarttojen teksti saattaa olla niin pientä, että se on luettavissa vain suurennuslasin avulla.

Levyn parasta antia ovat siihen sisältyvät venäläistä alkuperää olevat kartat (yhteensä 36 kpl). Aina Pietari Suuren ajoista lähtien Venäjällä on tehty runsaasti Suomen karttoja – niin painettuja kuin painamattomiakin. Tämä tuotanto on Suomessa erittäin huonosti tunnettua. Venäjän arkistoissa on, tai ainakin pitäisi olla muun muassa autonomian ajan Suomen koko sotilaskarttatuotanto (ehkä noin parituhatta lehteä) ja paljon, paljon muuta. Nyt käsillä oleva levy antaa vain pienen häivähdyksen tästä suomalaisille lähes täysin tuntemattomasta osasta Suomen karttatautantoa. Mukaan rompulle on kuitenkin mahtunut sellaista, jonka olen omakohtaisesti voinut todeta arvokasta tietoa sisältäväksi. Levyn sisältyvästä Helsingin ympäristön vuoden 1855 kartasta löysin tekeillä olevaan tutkimukseeni liittyvän oleellisen lisätiedon. Tuota tietoa olin aiemmin etsinyt, sitä löytämättä, kymmenistä 1700- ja 1800-lukujen kartoista, Suomen ja Ruotsin monissa arkistoissa. Historian tutkimuksen näkökulmasta

alkuperäistä venäläistä aineisto-
toa olisi levyllä saanut olla
enemmänkin kuin on. Toinen
asia on, olisiko näin toimimi-
nen ollut kustantajan kannalta
taloudellisesti järkevää. Tuote
on varmaankin on suunnattu
laajemmalle yleisölle kuin
minkä historiantukijat muo-
dostavat.

Suomalaista niin ”uus-
kuin vanhamediankin” sisäl-
tötuotantoa suojaa ulkomai-
selta kilpailulta tehokas ”tul-
limuuri” – Suomen kieli.
Tekstien virheetön kääntämi-
nen suomeksi tuntuu vain har-
voin onnistuvan muilta kuin
Suomessa pitkään asuneilta ja
sen kouluissa yleissivistyk-
sensä saaneilta – eikä aina on-
nistu heiltäkään. Jos päteviä
kääntäjiä ulkomailta löytyy,
heille joutuu yleensä maksa-
maan palkan suomalaisen
palkkatason mukaan, jolloin
taas valmistusmaan muutoin
ehkä alhainen palkkataso jää
kilpailuetuna hyödyntämättä.

Suomen kieli on ”Mappæ”-
rompun suurin ongelma.
Tekstit toki yleensä ovat kie-
liopillisesti oikeata ja ymmär-
rettävää suomea, mutta kui-
tenkin paikoin niin kömpelöä,
että lukunautinto häiriintyy.
Tässä pari esimerkkiä tyypil-
lisistä virheistä: ”Generalnaja
karta Finljandij” [= Suomen
yleiskartta] on käännetty
”Suomen pääkartaksi”, ”Se-
vernaja vojna” [= suuri poh-
jan sota] on käännetty ”poh-
joiseksi sodaksi” jne. Varsinaisia
ymmärtämisvaikeuksia
virheistä ei toki aiheudu, mut-
ta ajoittaista hämmennystä
kylläkin. Pieni ylimääräinen
ponnistus kieliasun viimeis-
telemiseksi varmaankin hel-
pottaisi tuotteen myymistä
kielen suhteen kriittisille asia-
kasryhmille. Itse sisällössä ei
ole vikaa. Rompulla on paljon
merkittäviä karttoja, paljon
sellaista, mitä kenelläkään
muulla ei ole tarjolla – ei CD-
ROMina eikä paperille painet-
tuna.

Jan Strang
strang@dlc.fi

UUSIA JULKAISUJA

Sen täytyy olla maanmittari —

MAANMITTARI- KILLAN 100-VUOTIS- HISTORIAKIRJA

Maanmittarikilta julkaisee
100-vuotisjuhlan kunniaksi
FM **Tiina Törnqvistin** kirjoit-
taman historiateoksen *Sen
Täytyy Olla Maanmittari*. Kir-
jassa käydään läpi killan vai-
heet ja samalla valotetaan
maanmittauksen opiskelua
Teknillisessä Korkeakoulussa.
Teos on ainutlaatuinen, koska
aiemmin killasta tehtyjä his-
toriikkeja ei ole jälkipolville
säilynyt yhtään kappaletta.

Vuosina 1936 ja 1951 on
julkaistu uniikkikappaleet,
jotka ovat sittemmin kadon-
neet. Nyt julkaistava kirja ei
siis ole historiikki, vaan en-
simmäinen kiltahistoria, jonka
on kirjoittanut historian am-
mattilainen.

Historiahanke on käytän-
nössä alkanut vuonna 1998.

Raimo Koivistoinen

MAANMITTARIN AFORISMEJA

Vuoden lopulla ilmestyi jyväs-
kyläläisen maanmittausinsi-
nööri **Raimo Koivistoinen** afo-

Tätä varten perustettiin mar-
raskuussa -98 Maanmittarikil-
lan Tuki ry, joka kustantaa ja
julkaisee Maanmittarikillan
historian. Kirjoittaja Tiina
Törnqvist aloitti työnsä kesä-
kuussa 1999. Käsikirjoitus val-
mistui 31.8.2000. Kirja julkais-
taan kevätpäiväntasauksena
20.3.2001 Teknillisen korkea-
koulun vanhan päärakennuk-
sen juhlasalissa Helsingin Bu-
levardilla.

Sisältö

Törnqvistin osuuden lisäksi
historiassa on maanmittarei-
den kirjoittamia inserttejä,
muun muassa TkT hc. **Seppo
Härmälän** kirjoitus killan vip-
pikassasta. Kirjassa on noin
sata mustavalkovalokuvaa.
Lähes kaikki kuvat ovat ennen
julkaisemattomia. Kuvat ovat
killan, TKY:n, TKK:n ja Tek-
niikan museon arkistoista sekä
yksityishenkilöiltä ja peri-
kunnilta. Lisäksi kirjaan on
kuvattu studiossa Maanmitta-

rismikokoelma, joka sisältää
350 mietelmää. Kirjanen,
Lasinen labyrintti, kuuluu
Keski-Suomen kirjailijatalon
julkaisusarjaan. Melko luotet-
tavien tietolähteiden mukaan
Raimo on harrastanut pöytä-
laatikkokirjoittelua jo vuosi-
kymmeniä. Näin myös miet-
teet ovat valmistuneet vähä-
vähältä julkaisukypsiksi.

Koivistoinen sanoo työ-
sänsä maanmittausinsinööri-
tavanneensa tuhansia ihmisiä
ja joutuneensa ratkomaan hei-
dän kanssaan vaikeitakin asi-
oita. ”Olen saanut osani suo-
malaisten ajatusmaailmasta,
mistä olen hyvin iloinen.
Luonto, ihminen mukaan luet-
tuna, on minulle hyvin tär-
keä, kaiken perusta. Yritän
lukea sitä avoimin silmin.
Ajatusten rakennuspuita on

rikillan haalarit 17:n vuoden
ajalta sekä killan esineet ja
tunnukset.

Historiakirja on myös ai-
nutlaatuinen hakuteos maan-
mittausalalla. Siinä on henki-
löhakemistot kaikista Maan-
mittarikillan toimihenkilöistä
vuosina 1901–2000 ja Maan-
mittausosaston professoreista
vuosina 1900–2000.

Tilaaminen

Parhaiten kirjan saat tilaa-
malla sen Maanmittarikillan
www-sivujen kautta [http://
www.tky.hut.fi/~mk](http://www.tky.hut.fi/~mk). Tällöin
kirja toimitetaan postitse ko-
ttiisi. Tilauksen voi tehdä myös
puhelimitse Juhlatirehtööri
Jari Mäkyseltä, puh. 040 553
0774. Kirjan hinta on 329 mk
+ postituskulut.

enemmän kuin ehti käyttä-
mään.”

Tässä muutama esimerkki:
”Bittejä ei voi syödä eikä
niissä voi asua.”

”Avioliitto on laidun. Mitä
lyhyempi liekanaru, sitä no-
peammin laidun on kaluttu
loppuun.”

”Koulutuskurssi on harta-
ustilaisuus, jossa yhden tun-
nin ryhmätyöllä ratkaistaan
ongelmat, joita ei työpaikalla
pystytä koskaan ratkaisemaan.”

Lasinen labyrintti -aforis-
mikokoelmaa voi tilata teki-
jältä 50 mk:n hintaan + lähe-
tyskulut. Puhelin 0400 824 179.